

Стогодишњица јерменске трагедије

27. април 2015. Елеонора Антоњан

Ове године се обележава стогодишњица геноцида који је извршен над Јерменима у Османлијском царству. На иницијативу Русије, силе Антанте су још 1915. године донеле заједничку декларацију у којој су те стравичне догађаје прогласиле злочином против човечности. Припадници више генерација, чланови покрета „Памти и захтевај“, који се залаже да злочин над Јерменима цео свет призна као геноцид, говоре за „Руску реч“ о својим малобројним преживелим прецима и њиховим породицама које су страдале током масакра.

Фотографија: Getty Images/Fotobank

Ованес, 51 година

Мом деди Саркису је било само 8 година када је изгубио целу породицу. Деда је једини преживео и са групом избеглица из западне Јерменије стигао у источну. Није могао да пронађе ниједног преживелог рођака, па је као сироче смештен у дом за незбринуту децу.

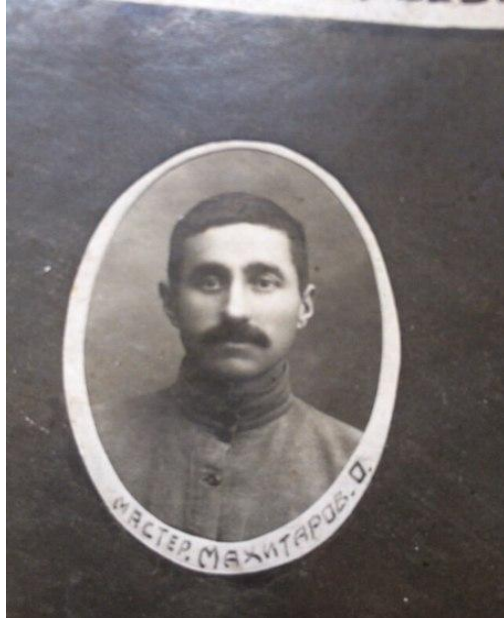

Ованесов деда Саркис (трећи слева). Фотографија из личне архиве

Једном приликом је чуо да децу из сиротишта одводе у иностранство. Уплашио се и побегао из дома. Наставио је да живи у селу у близини града Ђумри на северу Јерменије, где га је усвојила једна породица. Касније је учествовао у Великом отаџбинском рату на југу Русије, на Малој Земљи (у бици за Новоросијск која је трајала 225 дана и једна је од најдужих у светској историји). Умро је 1983. године.

Григориј, 22 године

Мој прадеда по оцу је родом из града Муш (што у преводу са јерменског значи „тама“). Имао је четворицу браће.

Григоријев прадеда Ованес. Фотографија из личне архиве

После масакра је са једним братом отишао на југ Руске империје, у Ставропољски крај. Најмлађи брат је страдао недалеко од куће: мајка га је оставила са служавком курдске националности и више га никада није видела.

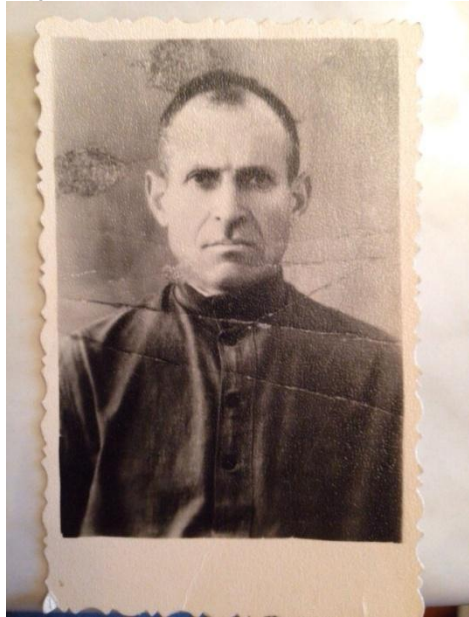

Срап, брат Григоријевог прадеде. Фотографија из личне архиве

Два брата су преживела. Један је са француском хуманитарном мисијом отпутовао бродом у Марсељ, а други је отишао у САД, у Охајо. Касније се брат мога деде вратио из Марсеља у СССР код мајке и браће, постао је комуниста, али је убрзо стрељан у Стаљиновим чисткама.

Гоар, 38 година

Када је погром почео мој деда је имао 7 година и био је најстарије дете у породици.

Гехам, Гоаров деда. Фотографија из личне архиве

Имао је два млађа брата и сестру, а мајка му је била у другом стању. Мајка је инсистирала да он и отац побегну, јер је била свесна да цела породица неће моћи да се спасе, будући да је она била трудна и са троје мале деце не може никуд да бежи.

Гехам са својом супругом и њиховом децом. Фотографија из личне архиве

Деда је са оцем дуго лутао од места до места, нису имали шта да једу, нити где да преноће. Никада није сазнао шта се догодило са његовом мајком, браћом и сестром. Касније се деда оженио и имао десеторо деце. Нама, унуцима, често је причао своју потресну причу, понекад и два-три пута дневно.

Причао је и плакао због несреће која је задесила цео јерменски народ, али пре свега због личне патње коју је преживео као седмогодишњи дечак, и зато што више није памтио лице своје мајке. Деда је стално понављао да треба имати што више деце: ако се нешто слично догоди, неко од бројне породице ће сигурно преживети. Својој деци је дао имена по настрадаој мајци, браћи и сестри.

Елеонора

У граду Ђумри је 24. априла ове године откривен споменик жртвама геноцида. Иницијативу за подизање споменика су покренули мој супруг Артјом и његов старији брат Артур Антоњан. Споменик је израдио познати јерменски вајар Фрид Согојан који има почасно звање заслужног уметника Јерменије и народног уметника Русије и Украјине. Наша породица је на овај начин желела да допринесе очувању историјског сећања на своје претке, јер народ који престане да се сећа прошлости нема ни будућност. Откривању споменика присуствовала је цела породица Антоњан. Желим да моја деца упознају прошлост своје земље, да памте и поштују своје претке.

Ајк, 18 година

Мој прадеда је имао неколико радионица у западној Турској, на подручју града Муша. Када је морао да напусти дом, са собом је понео само књигу средњовековног јерменског песника, филозофа и светитеља Григора Нарекација.

Ајков прадеда. Фотографија из личне архиве

Скривао ју је на грудима, испод одеће. Док је бежао пресрела су га два Турчина и хтела да га убију. Први је уперео пушку у њега и повукао обарач, али је пушка затајила. Пренеражено је гледао прадеду. Онда је други Турчин покушао да га убије, али ни његова пушка није опалила. Запањени Турци су рекли прадеди да ће сигурно преживети јер га нешто штити. Ту књигу Григора Нарекација наша породица још увек чува.

Аида, 17 година

Моја прабаба по мајци је живела у западној Јерменији, у граду Карс који је раније био јерменска престоница. То је један од најстаријих градова на свету . Имала је 12 година када су јој убили брата, мајку, сестру и вереника.

Аидова прабаба Србуи (десно). Фотографија из личне архиве

Са оцем и братом је побегла у јерменско село Амамлу (сада град Спитак), али се 1918. године њен отац вратио у Карс, где је убијен. У Спитаку је прабабу усвојила једна породица када јој је било 14 година. Касније се удала за њиховог сина. Када је почео Други светски рат њен муж је мобилисан. Она је тада била у другом стању. Родила је сина који никада није упознао свог оца јер се прадеда није вратио из рата.

Крајем 1988. године град Спитак је погодио земљотрес који је био разоран као десет атомских бомби бачених на Хирошиму. У земљотресу је погинуло 25 хиљада људи, а 500 хиљада житеља Спитака и околине је остало без својих домова.